

WSPÓLPRACA Z RODZICAMI – PRAWNY CZY MORALNY OBOWIĄZEK?

W momencie, gdy dziecko rozpoczyna edukację szkolną, oddziałują na niego dwa podstawowe środowiska wychowawcze: rodzina i szkoła.

Oczywiście jedno nie zastąpi drugiego, ale każde odpowiada za wychowanie młodego człowieka; wymaga ciągłej wymiany doświadczeń i informacji.

Zobowiązania państwa w zakresie spraw dotyczących rodziców wyróżnione m.in. w *Konstytucji RP, Konkordacie, Konwencji o Prawach Dziecka, polityce prorodzinnej państwa, ustawie o systemie oświaty* obligują nauczycieli do współpracy szkoły z domem.

Jednakże, czy kontakty rodzic – nauczyciel powinny wynikać tylko z obligatoryjnego zobowiązania?

Jeśli tak jest, to współpraca ta, ogranicza się do comiesięcznych wywiadówek, podczas których podaje się i omawia oceny, frekwencję, odczytuje się komunikaty, prosi o składki na Radę Rodziców czy też na potrzeby klasy. W tym modelu do szkoły przyciągają rodziców jedynie dydaktyczno - wychowawcze przewinienia dzieci. Są oni jedynie klientami, a nie partnerami czy też sprzymierzeńcami szkoły.

Od rodziców wymaga się pełnienia roli przewodników dziecka w coraz bardziej komplikującej się rzeczywistości. W tym bardzo trudnym, często przerastającym ich możliwości procesie wspierać ich może jedynie kompetentny, taktowny, empatyczny i kreatywny wychowawca. Tej wspomagającej funkcji nie ureguluje prawo, ale świadomość, że jedynie partnerski dialog, wzajemne zaufanie i życzliwość mogą zapewnić warunki prawidłowego rozwoju i sukces naszych wychowanków.

Modyfikowanie oddziaływań wychowawczych rodziców, ukazywanie właściwej drogi w pracy z dzieckiem, ułatwia wzajemne porozumienie między rodzicem a nauczycielem, pozwala wypracować wspólny kierunek działań. Zwiększenie kompetencji rodziców w ich roli wychowawczej poprawia komunikację z dzieckiem. Poszerzenie wiedzy na temat prawidłowości rozwojowych i głównych problemów na różnych etapach rozwoju, a także usprawnienie umiejętności wychowawczych, umożliwi rodzicom unikanie poważnych błędów wychowawczych mogących prowadzić do powstania u dziecka zachowań niepożądanych.

Nie jest to łatwe zadanie, ponieważ każdy człowiek posiada swoje priorytety, światopogląd, sposoby wychowania, wartości i cele życiowe zupełnie rozbieżne z poglądami innych.

T. Gordon w *Wychowaniu bez porażek* stwierdził, że „**Rodziców się oskarża, ale się ich nie szkoli**”. Myśl ta sygnalizuje, że niezbędne jest planowanie przez każdego wychowawcę różnych form systematycznej pedagogizacji rodziców.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie sposobów, zakresu i warunków wspierania rodziców przez nauczyciela w procesie wychowania.

Cele ogólne pedagogizacji rodziców ukierunkowane na wzmocnienie ich kompetencji wychowawczych:

- Zapoznanie rodziców z prawidłowościami rozwoju psychospołecznego dzieci.
- Uświadomienie rodzicom, że skuteczność wychowania zależy w dużym stopniu od osoby wychowującej i że często, aby zmienić dziecko należy zacząć od siebie.
- Wzbudzenie refleksji na temat skuteczności określonych metod wychowawczych.
- Uświadomienie rodzicom, że sprawne wywiązywanie się dorosłych ze swojej roli wychowawcy sprawi, iż dzieci nie będą przejawiały zachowań dysfunkcyjnych.
- Zrozumienie, że skuteczne wychowanie nie może mieć miejsca, jeżeli wychowujący nie opiera go na ściśle określonym systemie wartości, który sam reprezentuje w działaniu.

- Wzmacnianie rodziny w jej prawidłowym działaniu poprzez budowanie klimatu zaspokajającego podstawowe potrzeby psychospołeczne.
- Tworzenie grup wsparcia dla rodziców.

Zadania stojące przed nauczycielem-wychowawcą realizującym program rozwijający umiejętności wychowawcze rodziców:

- Różnymi metodami buduj dobrą relację z rodzicem. Udzielanie rad ma sens tylko wtedy, gdy rodzic darzy cię zaufaniem, wierzy, że celem twojego działania jest dobro ich dziecka.
- Głoszone przez ciebie zasady muszą być zgodne z twoim postępowaniem - tylko wtedy jesteś wiarygodny.
- Gdy krytykujesz postępowanie rodzica, szanuj go jako człowieka.
- Jeśli musisz go skrytykować oprzyj się na faktach i zrób to życzliwie.
- Stosuj otwarte komunikowanie się.
- Nie decyduj za rodzica, nie próbuj go w tym wyřęczać.
- W codziennych sytuacjach bądź wyrozumiały, cierpliwy, kieruj się empatią.
- Jasno przedstawiaj swoje intencje.
- Bierz odpowiedzialność za swoje postępowanie. Przyznanie się do błędu nie jest oznaką słabości, buduje zaufanie.
- Bądź wiarygodny – dotrzymuj obietnic.
- Staraj się wykazać, że to, co proponujesz ma wartość i sens. Gdy okazujesz wewnętrzny zapał i pasję, inni zaczynają odczuwać podobnie i są gotowi do współpracy.

Działania, które są podejmowane dla osiągnięcia powyższych celów mogą mieć różną formę:

○ **Strategie (działania) informacyjne:**

Rodzice uczestniczą w spotkaniach informacyjnych na różne nurtujące ich tematy. Bardzo dobrze jest organizować tego typu spotkania przy współpracy innych specjalistów: psychologa, psychoprofilaktyka, lekarza, seksuologa itd.

Znaczącą rolę odgrywa tu stworzenie odpowiedniej – kameralnej, rodzinnej atmosfery (przygotowanie sali – ustawienie krzeseł i stolików tak, aby wszyscy mieli ze sobą kontakt wzrokowy, wspólne przygotowanie kawy czy herbaty).

Nauczyciel przygotowuje opracowane specjalnie dla rodziców materiały, które prezentują zagadnienia omawiane na spotkaniu. Materiały te otrzymują wszyscy rodzice po zakończeniu poszczególnych spotkań informacyjnych.

○ **Strategie edukacyjne**

Ich celem jest pomoc w rozwijaniu ważnych umiejętności i kompetencji psychologicznych i społecznych rodziców. Podstawą tego działania jest przekonanie, że ludzie mimo posiadanej wiedzy popełniają wiele błędów z powodu braku umiejętności psychospołecznych.

Błędy te rzutują na proces wychowawczy, wywołując deficyty w zakresie kompetencji społecznych dzieci. Podstawę oddziaływań stanowią formy pracy grupowej, które zwiększają integrację i poczucie wspólnoty zespołu. Wszystkie te działania mają charakter *warsztatów*.

Nauczyciel nie jest w stanie wyposażyć rodziców w gotowe zestawy reguł, które będą umożliwiały mądre wychowanie, ale może stworzyć warunki do osobistego przeżywania, doznawania emocji. Aktywne uczestnictwo pozwala na lepsze poznanie siebie, a więc przeanalizowanie swojego zachowania wobec dziecka.

Refleksja jest kluczem do dalszego rozwoju każdego człowieka.

Innym elementem spotkań warsztatowych jest wyzwolenie i wykorzystanie siły twórczej drzemiącej w rodzicach – rad, entuzjazmu, zdolności, doświadczeń życiowych. Najlepszą metodą do zrozumienia drugiego człowieka jest **doświadczenie i przeżywanie**. Postawienie rodziców w sytuacji problemowej pozwala im wczuć się w sytuację własnego dziecka, „pobyć w jego skórze”, doświadczyć emocji, które ono przeżywa. Warunkiem sukcesu w prowadzeniu warsztatów jest atmosfera, w której uczestnicy czują się ważni i kompetentni jako rodzice.

Sprostanie takiemu wymaganiu jest możliwe wtedy, gdy wychowawca:

- Ustala wraz z rodzicami reguły, które będą obowiązywały podczas wszystkich spotkań, tworząc w ten sposób klimat zaufania i bezpieczeństwa.
- Przyjmuje rodziców takimi, jakimi są. Nie jest osobą oceniającą, ale wspierającą.
- Nie dominuje, nie narzuca rodzicom swoich przekonań.
- Dobiera ćwiczenia i tematykę tak, aby rodzice mogli sami zidentyfikować swoje problemy i czynnie uczestniczyli w szukaniu konstruktywnych rozwiązań.
- Umie kontrolować stres.
- Posługuje się językiem prostym, zrozumiałym dla innych.
- Dysponując odpowiednią wiedzą pedagogiczno – psychologiczną nie może dopuścić, aby przebieg spotkania wymknął się spod jego kontroli.
- Znając sprawy i problemy swoich uczniów jest w stanie przewidzieć część pytań czy kwestii nurtujących rodziców.

Również w tego typu spotkaniach ważne jest stworzenie odpowiedniej atmosfery (przygotowanie sali – ustawienie krzeseł i stolików tak, aby wszyscy mieli ze sobą kontakt wzrokowy, wspólne przygotowanie kawy czy herbaty, włączenie muzyki relaksacyjnej). Ze względu na poczucie bezpieczeństwa uczestników, spotkania mają swój charakterystyczny przebieg:

- Krótka runda na powitanie: *Co teraz czujesz? Jakie jest twoje samopoczucie w tej chwili?*
- Realizacja przewidzianego na sesję tematu (ćwiczenia, dyskusje, miniwykłady).
- Zadanie pracy domowej (czasami).
- Runda na zakończenie: *Co było dziś dla mnie ważne? Co najbardziej mnie poruszyło? Z czym idę dzisiaj do domu?*

Każde warsztaty winny kończyć się ewaluacją, na podstawie której weryfikuje się tematykę czy dobór metod. Są to również przemyślenia służące opracowywaniu kolejnych scenariuszy zajęć.

○ **Strategie interwencyjne**

- **Konsultacje indywidualne** pełniące formę doraźnej pomocy w sytuacjach powstania wątpliwości wychowawczych u rodziców i w sytuacjach trudnych wychowawczo dla nauczyciela.

Jak rozmawiać z rodzicami, by ich nie urazić, a równocześnie wyrazić swoją opinię?

- Podkreślać mocne strony dziecka.
- Podawać fakty – nie uogólniać, nie oceniać, nie wracać do zamierzchłej przeszłości, koncentrować się na aktualnie rozpatrywanej sprawie. Obowiązuje tu model:
FAKTY + USTOSUNKOWANIE + OCZEKIWANIA
- Przedstawić swoje osobiste ustosunkowanie do sytuacji.

- Jednoznacznie określić swoje oczekiwania wobec rodzica lub dziecka.
 - Pozwolić rozmówcy wypowiedzieć swoją opinię.
 - Nie odreagowywać własnych emocji na rodzicu.
 - Traktować rodzica z szacunkiem i spokojem.
 - Nie brać za siebie odpowiedzialności za wszystkich nauczycieli.
 - Zadbać o spokojne warunki rozmowy.
 - Pamiętać o komunikacji niewerbalnej.
- **Rodzicielska grupa wsparcia** o charakterze grupy samopomocowej, w ramach której jej uczestnicy będą mieli możliwość wspólnego analizowania i rozwiązywania doraźnych problemów wychowawczych. Grupa zbiera się wtedy, gdy proszą o to rodzice.

Każdy nauczyciel, który jest kreatywny i lubi kontakt z innymi ludźmi odpowiedzialnie i mądrze poradzi sobie z rolą wychowawcy, a refleksyjna postawa w stosunku do własnych działań sprawi, że dokona się jego rozwój osobisty i zawodowy.